

V Creteilu, mestu na obrobju Pariza, je od 31. marca do 9. aprila potekal 17. Festival ženskega filma, ki je eden najpomembnejših tovrstnih prireditev v svetovnem merilu. Na festivalu se zvrstijo filmi, ki so pred tem gostovali tudi na drugih festivalih (npr. v Berlinu), toda njegova glavna značilnost je, da predstavi najbolj populn pregled filmov, ki so jih ženske avtorice posnele v zadnjem letu. Marsikdo se ob filmskih festivalih, ki jih določa spol ali seksualna orientiranost zmrduje, toda dejstvo je, da se na festivalu v Creteilu srečujejo tudi ustvarjalke, ki so z ustanovitvijo evropskega združenja Pandora omogočile večjo denarno podporo za projekte, ki jih delajo ženske. Torej ne gre samo za nekakšno feministično držo, ampak predvsem za ekonomske ugodnosti, ki jih lahko omogoči tudi pripadnost spolu (zakaj bi te ugodnosti vedno izhajale iz politične pripadnosti?).

Filmski program je široko zastavljen in izrazito ženske teme niso v ospredju, toda po besedah stare obiskovalke, med občinstvom vsako leto bolj prevladujejo homoseksualna orientiranost, kar so potrdile nagrade občinstva.

Tudi festival v Creteilu se ni mogel izogniti stoletnici filma. Ob tej priložnosti so selektorice festivala opravile izredno raziskovalno delo, saj so v programu o režiserkah iz začetkov filma pripravile pregled za celotno evropsko kinematografijo. Prve režiserke so se v posameznih državah pojavljale v različnih obdobjih. Nemčijo je npr. predstavljala Lotte Reiniger, ki je svoje animirane filme snemala v dvajsetih letih in je bila celo prva oseba v filmski zgodovini, ki je posnela celovečerni animirani film: *Die Abenteuer des Prinzen Achmed* (1923—26). V Franciji se lahko pohvalijo s prvo režiserko iz filmske zgodovine. To je bila Alice Guy-Blache, ki je svoj prvi film posnela leta 1896, temu pa je sledilo še okoli 200 izdelkov različnih dolžin. Najbolj znana francoska režiserka iz preteklosti je bila Germaine Dulac, ki se je v dvajsetih letih gibala med eksperimentalnimi in bolj konvencionalnimi filmi, svojevrsten fenomen pa je bila Musidora, muza nadrealistov, ki je svojo slavo izkoristila za snemanje desetih filmov. Na Norveškem pa se je prva režiserka pojavila leta 1949. To je bila Edith Carlmar, ki se je s svojimi živahnimi štiriinosemdesetimi leti predstavila tudi v Creteilu. Videli smo njen prvenec *Smrt je kot božanje*, ki je tudi danes še vedno presenetljivo dobro izpeljana zgodba, z izvrstno naracijo. Film uporabi lik fatalne žen-

ŽENSKA FILMISKA SCENA

17. FESTIVAL ŽENSKEGA FILMA V CRETEILU

ske, še preden je ta kraljeval v ameriškem »črnem« filmu in poudari moško odvisnost od ženske fatalnosti. Edith Carlmar je v desetih letih posnela deset filmov, zadnja dva z Liv Ullmann.

Festival je gostil tudi prvo poljsko režiserko Wando Jakubowsko, rojeno leta 1907, ki je leta 1948 posnela enega prvih filmov o koncentracijskih taboriščih. To je bil film *Zadnja etapa*, v katerem je Poljakinja poudarila ženski prispevek k nacistični moriji. V filmu je najbolj zanimiv lik zločinske esesovke, ki danes v svojem naturalizmu deluje kot iz stripa. Ohola blondinka v uniformi, ki muči zapornice, v nekem drugem kadru pa jo lahko vidimo, kako nežno boža svojega belega pudlja.

Zelo zanimiv je bil tudi program *Ženske, islam ali tradicija*, v katerem so se zvrstili celovečerni, kratki in video filmi. Položaj ženske v nerazvitih državah ali v kriznih središčih, je vedno ena od željenih tem festivala. V zasnovi letošnjega festivala je bil tudi program režiserk iz bivše Jugoslavije, ki pa je kasneje odpadel.

Ob predstavitvi alžirskega filma *Ženska je hudič* (*Le démon au féminin*, 1993), režiserke Hafse Zinai Koudil, je bila dvorana nabito polna, občinstvo pa naelektreno. Film je nastal po resnični zgodbi, ki pokaže neskončno norost islamskih fundamentalistov. Poglavar družine iz alžirskega srednjega razreda doživlja stres, ki ga spremljajo halucinacije. Za to obdolži ženo, ki naj bi jo obsedel hudič. Domov pokliče izganjalce hudiča, ki ženo tako pretepejo, da ostane priklenjena na invalidski voziček. V filmu nastopa izrazito slaba igralska zasedba, prizori s halucinacijami so kot iz drugorazrednega ameriškega horrorja. Toda za Francoze je Alžirija njihova Bosna in ob

pogovoru z režiserko so čustva dobesedno prekipela. Večina sodelujočih v razpravi je poudarjala težke razmere, v katerih je film nastajal. Ko se je neka režiserka iz Egipta oglasila z mnenjem, da bi boljši film veliko bolj pripomogel k razumevanju tragičnega položaja v Alžiriji, jo je občinstvo izžvižgalo, Hafsa Zinai Koudil pa ji je rekla, naj poskuša tak film posneti v svoji državi. Na koncu so alžirsko režiserko obile solze in v taki situaciji postane vsako razpravljanje o večjem ali manjšem umetniškem dosežku popolnoma nesmiselno.

Tekmovalni program so sestavljali programi celovečercer, dokumentarcev in kratkih filmov. Žirija je nagradila britanski celovečerni film *Eden Valley* (1994), ki ga je posnela skupina (ženske in moški) z imenom *Amber Production Team*, občinstvo pa *When night is falling* (1994), kanadske režiserke Patricie Rozeme, ki so ga na berlinskem festivalu označili kot samo še enega izmed filmov na temo homoseksualnosti. Njegova kvaliteta je v zelo optimistični zgodbi o ljubezni med dvema ženskama, kar je za tovrstne filme prava redkost. Najboljši celovečerni film iz tekmovalnega programa je bil film *Priest* (1994), prvenec britanske režiserke Antonie Bird (v igri je tudi za prihodnji FAF), nekonvencionalna zgodba na temo religije, ki si je prislužil nagrado žirije, sestavljene iz srednješolcev.

Britanke so bile v tekmovalnem programu najbolj množično zastopane, zato pa so letos selektorice presenetljivo zanemarile ameriški neodvisni film in se raje odločile za hollywoodsko skoraj soap opero *Little Women* (1994). Veliko Britanijo je zastopala tudi Nancy Meckler s filmom *Sister, my Sister* (1994), morbidno zgodbo o »incestnem« razmerju med dvema sestrama, ki pa je posnet kot ameriške televizijske »true stories«. Če se na koncu filma pojavi napis, ki razloži, kako so se iztekle usode resničnih oseb, dobim alergijo. Najbolj nasilen film festivala je posnela še ena Britanka Ngozi Onwurah. Njen *Welcome to the Terrordome* (1995) je posnet v maniri rapovskega video spota, v katerem je prizoru vztrajnega brcanja v trebuh nosečnice protiutež poetični prizor o ponovni osvoboditvi sužnje. Tudi režiserke so se pridružile trendu nasilja na filmskem platnu in v tem marsikdaj tudi prekašajo svoje moške kolege. Ob prizoru dolgega brcanja nosečnice v trebuh, se gledalec(ka) ravno ne počuti najbolj spoščeno zleknjen(a) na svojem sedežu.

Če je med celovečernimi filmi bilo opaziti precej nasilja in morbidnosti, je med kratkimi filmi največ prahu dvignil film *Les Vampes* (1994) Francozinje Brigitte Cos-

cas, ki je zgodbo o morilkah brez razloga zoperstavil množičnemu nasilju nad ženskami v črni kroniki. Na veliko nejevoljo občinstva pa bi lahko odnose med morilkami opisali kot lezbične. Po končani projekciji je film spremljalo veliko žvižgov in negodovanj, kar je za francoske filme prava redkost, saj tudi če so povprečni, naletijo na podporo domačega občinstva. Tudi tokrat se razlog za nasilje pojavi šele v odjavni špici, kar pa ne spremeni pretirane uporabe krvavih efektov.

Nekaj popolnoma drugačnega pa je nemški kratki film *Mein Feind* (1993) Bettine Flitner, zame in za žirijo občinstva najboljši kratki film. Tudi ta film se ukvarja z nasiljem nad ženskami in nemočnimi, ki na nasilje reagirajo z nasiljem, toda samo na podobah fotografij, ki so postavljene na ulico. Večina mimoidočih njihove reakcije ne odobrava in je celo ogorčena. Potem se taisti po možnosti celo ogražajo nad nasiljem, ki vlada v današnji družbi!

Program dokumentarcev je prinašal podobe žensk od Afrike do Južne Amerike in Rusije. Žirija je nagradila ameriški film o fotografiji *Dorothei Lange* (1994), režiserke Meg Partridge, ki pa ni najbolje izkoristila izrazno moč črno-bele fotografije, njeno statičnost v primerjavi z gibanjem filmskih sličic.

Posebno priznanje je žirija podelila ukrajinskemu filmu o vdovi Jurija Gagarina, ki ga je posnela Valentina Roudenko, pri katerem ves čas čakamo na trenutek, ko bo vdova končno spregovorila. Pa ga ne dočakamo. Roudenkova nas je dobro potegnila, s tem pa tudi pokazala, da status nedotakljivih v Rusiji še vedno obstaja.

Občinstvo pa se je odločilo za film o ameriški temnopolti pesnici in lezbijki ter materi dveh otrok Audre Lord, ki je umrla leta 1992 in svojo spolno drugačnost javno izpostavila že v sedemdesetih letih. Film *A Litany for survival: The Life and Work of Audre Lorde* (1994) je narejen v ritmu njene poezije, ki bi potrebovala založnika tudi pri nas. Dokumentarec, ob katerem ne moreš zapustiti dvorane, pa čeprav si na festivalu, kjer se veliko stvari dogaja istočasno.

Festival v Creteilu so sestavljali še drugi programi: potret Charlotte Rampling, program računalniškega in eksperimentalnega videa, filmi o otroštvu... Na koncu se obiskovalec(ka) sploh več ne sprašuje o delitvi po spolu, saj je glavni namen festivala jasen: tako natančnega pregleda ženskega filmskega pogleda skozi preteklost in sedanjost ne bi omogočal noben »navaden« filmski festival.

NERINA KOCJANCIC